

נוסבאום עם דליא לביא
הסיפור דמיוני בהחלט

הבמאי של הסרם „חולות לוחטים“ טוען: אני צודק

לי אפשריות אלה בעזרת חולות לוחטים, שהיה צריך להיות הראשון בסדרת הסרטים העלילתיים שרציתי לייצר ולביים בארץ. אחר כך באות הטענות של אלה הטוענים כי סרטי פוגע בזכרם של הקדושים שנפלו בדרך לפטרה ומנהגה. בתור אחד שבעצמו שיכל את הקרובים לו ממשפחתו ומייטב חבריו במלחמת החרור, אני יודע מה קל לנגן על מיתרי הצער והכאב, כשם שעושים זאת אלה הלוחמים בסרט בשמם של הלחי פטרה. עוד בשלבי ההכנות המוקדמות לסרט, נזהרתי והזהרתי את כל העובדים אתי שלא למצוא היקשים ולהמנע מלהשוות את גיבורי הסרט עם אלה שהלכו לפטרה. הזרת על אזהרה זו בכל אחת מהצהרותי לעיתונות ובכל הזדמנות, כולל בכתובות הפתיחה של הסרט. אך לדאבוני ללא תועלת. דברי אלה לא זכו לפרסום כשם שזכו דברי אלה שנלחמו נגדי.

עוד כשנגשתי לכתובת הסרטי, השגתי לי חומר ביאוגרפי על אלה שהלכו לפטרה. קראתי בעיון חומר זה על מנת לודא בהחלט לסיבות שלא יהיה פלג דמיון בין גבורי הסרט לבין קדושי פטרה. זאת היתה גם הסיבה

אשר נגשתי להסרטי את הסרט חולות לוחטים הצבתי לעצמי כמה וכמה מסרות אותן רציתי להשיג. בראש ובראשונה רציתי להוכיח ליצורים ולמפיעים כי ניתן ליצר בישראל סרט על בסיס מס' חרי עם צחת ישראלי ובעל רקע ישראלי, בדיוק כשם שניתן לעשות זאת באיטליה, ספרד או ארצות ערב.

מלבד זאת רציתי להראות לקהל הצופים בארצות-חוץ את נוף הארץ, את בניניה, את עריה וכפריה ואת אוירתה המיוחדת, ואת אגב הסרסת סרט עלילתי בעל מתח שלא יהיה סרט תעמולה ושקלל הצופים לא ישתעמם בו. כשהסרטי שתי בארץ, אני בטוח שהצלחתי להשיג שתי מטרות אלה. ויעידו על כך הביקורות מכל רחבי העולם והמכר הבדים המגיעים אל משרדי יוסיים. רציתי גם להראות, שאפילו בישראל, בה לא נוצר עד כה סרט ישראלי ראוי לשמו, ניתן ליצר סרט בעל רמה אמנותית גבוהה. אני מודה שבהשגת מטרתי זו הצלחתי פחות. אולם לא מתוך רצון רע. הראו לי את במאי הקולנוע, ויהיה זה המוכשר בעולם, שיצליח להסרטי סרט שלם תוך חודשיים בתנאים הבאים:

- מחלות של כמה אנשי הצחת והוא עצמו.
- הפרעות בלתי פוסקות מצד אלו הממונים בעצם על עידוד הסרט הישראלי.
- השמצות בלתי פוסקות בעתונות, הגוררות בזבוז זמן בדאיונות ובמתן תשובות עליהן.
- עמידה בחקירות ארוכות של מוסדות שונים.
- מאמץ להשגת כספים אחרי שמקורות המימון שלנו נסתמו כתוצאה מהקנוניות נגדנו.
- מלחמה בשפספונות ובמזג אוויר חרפי סוער.
- דאגה לצלם הראשי של הסרט שאיבד את עינו בשעת ההסרטה.
- השגת תפאורות וריקיוויזטים מתחת לאפס של אלה שהערימו מכשולים בדרכי ההשגתם.
- למדו שחקנים שטרם עמדו בחייהם לפני מצלמה לשחק את תפקידם בשלוש שפות.
- התרועעות בין משרדים ממשלתיים שונים להשגת אישורים ורשיונות.
- אימון בחזרה מן הרחוב, מחוסרת כל נסיון שהוא, לשחק את התפקיד הראשי בסרט.
- צלם סרט ללא אפשרות לראות את הצילומים שכבר נעשו על מנת לתקן שגיאות ולהסרטי מחדש סצנות שכבר צולמו. לעשות את כל הפעולות האלה יחד, וי נוסף לזאת ליצר גם סרט שיעמוד על רמה אמנותית גבוהה, הוא לדעתי דבר הנכבד מכולת אנשי. אם חזויות לוחטים. למרות כל מכשולים אלה, עומד על הרמה שהוא נמצא בה, זהו לדעתי הישג בלתי מבוסס.

קצין - רא בוגד!

אולם כל ההפרעות, שנערמו בדרכי בשעת עשיית הסרט, לא פגעו בי כל כך כמו מה שקורה עתה בעת שהסרט מוצג בישראל. קראתי את כל התגובות ועקבתי אחרי כל הרשימות. כינו אותי בוגד ויורד, וידוע לי מי הוא שהסית את אלה המכנים אותי כך. אלה אנשים בעלי השפעה ומה' לבים במשרדים הממשלתיים. לא קשה להם ודאי לחטט שוב בין התיקים ולבדוק את דרכוני הישראלי או את תיקי של קצין מילואים במשרד-הבטחון. אולי אז יוכלו להסביר לי כיצד מאפשרת מדינת-ישראל ללבוז וליוורד לשרת כקצין מילואים בצבאה ומעניקה לו דרכון ישראלי.

הסיבה היחידה לכך שאני עובד מחוץ לישראל היא, שלא הצלחתי למצוא אפשרות ית עבודה במקצועי בארץ. רציתי לפתוח

של דליא לביא, בעוד שהסקסט שלה נשמע מפי יהודית קורין. אליעזר סיני מדבר במקום אורי זוהר וטוביה גרינבוים במקום נתן כוגן - דבר הפרגם מאוד במשחקו בסרט, כשהמילים היוצאות מפי השריף התקיף נשמעות הססניות, עדינות ובמבטא גרמני ברור. במקום עודד קוטלר מדבר סטודנט ישראלי הלומד הנדסת אוניות, וגם רוב שאר הדוברים הם סטודנטים מקריים.

אולם גם פגמיו של הסרט אין בהם כדי לטשטש עובדה יסודית אחת - זהו הסרט הישראלי הראשון מאז נבנה 24 אינה עונה, שאפשר לראותו ללא רגשות בושה. הוא אינו נופל ברמתו הסכנית והאמנותית מש' לוש מאות סרטים אחרים המוצגים בישראל מדי שנה. אם גם שאר הסרטים שיוצרו בישראל בעשור הקרוב יעמדו על אותה רמה של חזויות לוחטים - תקום תעשיית סרטים בישראל.

צנזורה צנזורים בהתנדבות

ראש הממשלה דוד בן גוריון הטריח את עצמו לרדת ממרום אולימפוס הבעיות הממ' לכתיבת אל בעית שוליים קטנה. הוא הורה לשר הפנים, משה חיי'ל שפ'יא, ללכת לראש הצנת קולנוע, המוצגת בקולנוע ארמון דוד בתל-אביב, על מנת להחליט באופן אישי אם יש אפשרות לדון מחדש בהיתר שניתן להצגת סרט זה.

ראש הממשלה לא ידע רק דבר אחד: לפני שבוע, ביום הראשון שעבר, כבר ראה שר הפנים במו עינו את הסרט, לא מצא בו כל פסול שיהיה בו כדי לאסור את הצגתו. פניו האישי של ראש הממשלה היה גולת הכותרת של שרשרת פעולות, התייעצויות וקונטרסות שלהן על זכה עד כה סרט שהוצג בארץ. הסרט שוכה לכבוד הגדול ולפרסומת הגדולה עוד יותר היה סרטו של רפאל נוסבאום חולות לוחטים.

כל הכרטיסים נמכרו. מיום שהוגש הסרט לאישור המועצה לבקורת סרטים ומח' זות הוא עורר התרגשות רבה. כבר בעת הסרטו בארץ, הודיעו גופים רשמיים שהם לא יתירו את הצגתו בארץ. במקום להציג לראשונה בפני ועדת משנה בת שני אנשים, המקובל במועצה, הוצג הסרט בפני מליאת המועצה, בה נוכחו שני שלישים מחבריה. אחרי שראו את הסרט החליטו חברי המיו' עצה פה אחד שאין כל סיבה לאסור את הצגתו.

המועצה לבקורת סרטים היא גוף צבורי סוברני. שום מוסד לא יכול לשנות את הח' לטותיה. אולם איש אחד בישראל היה סבור שיכולתו לעשות זאת. היה זה אשר הישר' ברג הממונה על עידוד הסרט הישראלי. לי הירשברג, שהתנגד לסרט מלכתחילה, סרב להעניק לו גושפנקא של סרט ישראלי, היה זה ענין של אמביציה אישית. הוא הופיע לדיון המועצה, ביקש לשכנע את חבריה לאסור את הסרט. המועצה נתנה לו רשות דבור.

אולם הירשברג לא נואש. מאחורי הקלעים הוא ניהל פעולה קדחתנית בתביעה לאסור את הסרט. כך אירע, שלפני שניתן הרשיון להצגת הסרט הוא הוצג עוד בפני קבוצות של אישי-צבור כדי לשמוע חוות דעתם. בשום קבוצה לא היה רוב שהיה בעד אסור הסרט. כשהוצג הסרט פעם נוספת בפני מליאת המועצה, היו רק שנים מחבריה בעד איסור הצגתו.

כאן התערב גורם שני, נוסף להירשברג שחקן הקאמדי אברהם חלפי, קרוב משה' של דן גלעד, אחד מחללי פטרה, ראה בה צגת הסרט משום פגיעה בזכר הלחי פטרה, ביקש את התערבותו של חברו המשורר נתן אלתרמן, אלתרמן ניצל את קשריו בחלונות הגבוהים, והסרט הוצג פעם נוספת בפני חברי המועצה.

התערבותם של זרים בפעולות המועצה היתה כה מעליבה, עד שאחד מחבריה, ש' קודם התנגד להצגת הסרט, שינה את דעתו ותמך בהצגת הסרט, כיון שהמועצה החלי' טה על כך.

אולם אלתרמן לא יותר. בהתערבותו נא' לץ גם שר הפנים לראות את הסרט. רק אחר-כך ניתן הרשיון המבוקש. אולם גם כשהוצג הסרט בהצגת הכבודה השבה, לא תמו פעולותיה של הצנזורה הפרטית. מקור' ביו של ראש הממשלה, שמעון פרס תהשר הבטחון, גילשו הצבאי של ביג'י ומוכירו הפרטי הוזמנו לחמת את דעתם על הסרט, לשכנע את ראש הממשלה להתערב נגד הח' לשת המועצה. גם הירשברג לא טמן ידו בצלחת. כשנוכח שנאמצי'ו היו לריק, כינס את הועדה הבני-

אחת רפאל נוסבאום

שבגללה קראנו לעיר שבסרט בשם סיטרה, וכך היא נקראת גם בגרסות הגרמנית וה' אנגלית של הסרט. חלק מבקרי הקולנוע טען שסיפור עלילתו של הסרט הוא דמיוני מדי ואינו מתאים למציאות. זאת בדיוק היתה כחנתנו, על מנת למנוע זהוים שונים. אינני יכול להבין על מה מבוססות טע' נותיהם של אלה האומרים כי הסרט הוא סי' פורום של אלה שנפלו בהלכם לפטרה. לוא הייתי יצרן פרייהדר והייתי כותב על התי' בות שאני משחק, כי נמצאים בהם תפוזים, והיה מופיע אדם וטוען שבארגונים יש לר' מונים ובתור שכאלה הם אינם חמוצים, האם היה נמצא מי שאינן לו?

הירשברג רצה עזרה

זמנו רצה הממונה על עידוד הסרט הישראלי, אשר הירשברג, שהתכוון להי' הפך ליצרן פרטי, שאעזור לו בהפקת הסרט חנה כנס. נמנעתי מכך. אחרים פנו אלי ורצו שאסרטי את סיפורם של מלוי השיירות לירושלים, ובמיוחד את סיפורו של אחי, ברוך נוסבאום, שנהרג בתור המגן האחרון של השיירה להר-הצופים. נמנעתי אף מכך. היצרן ההולנדי דאריל נוגק רצה שאעבוד עמו בהסרטה ספרו של מאיר לויף, שהי' יציר לתאר קבוצה שהלכה בעבר לפטרה (ותסרטי זה זכה לעודד ואישור מצד המ' מונה על עידוד הסרט הישראלי). גם מזה נמנעתי.

הסיבה לדחייתי את שלושת ההצעות האלה היתה אחת ויחידה. אינני מסכים לכך שיצרן סרטים, שהוא בעל עסק, כמו כל בעל עסק אחר, ייבנה מחורבנם של אחרים. ויותר מכך. אינני מאמין שסופר או במאי רשאי לתאר בסיפור או בסרט את חייהם של קדו' שים שנהרגו בביצוע מטרות מסוימת, מבלי להביא את כל העובדות כמו שהן ולתאר בדיוק נמרץ את חייהם ללא כחל ושרק. האויל ודבר כזה נכבד מיכולת אנושי, אני מעדיף שלא לגעת בנושאים כאלה מלכת' חילה.

לא רוצה קדושים

יהדות אופרת להאנשי, לתאר או ליציר את האלוהים, משום שבכל תיאור יש מן ההגבלה. אומות סיבה עצמה אני מתנגד להכרזת דמויות של קדושים. ואלה

המנסים ליחס לי כחנה שלא היתה לי מעור' לם ושהיא בניגוד לאישיותי, אינם רק מחבי' לים בעבודתי אלא שונאי ואויבי באופן אישי.

אכן וימצאו האנשים שישאלו: „אם כך למה הכנסת לסרט שאיננו מתאר את הרולי' כיס לפטרה תמונות נוף מפטרה עצמה? ו' הסיבות לכך פשוטות:

- היות והסיפור הוא אמנם טרגדיה אנושית, אולם עשול בצורת סיפור הרפת' קאות בעל מתח, ומראה משלחת היוצאת לעיר אנדלית נפלאה, היינו צריכים למצוא מקום שיריהב את עין הצופה ובמיוחד את עין הצופה הבינלאומי הרגיל לראות תפאורות מרהיבות בסרטים צבעוניים. האויל ולנו לא היו כספים לתפאורות יקרות ומצד שני אין בארץ חורבות של מקדשים השמורים כל כך טוב כמו בפטרה, השתמשנו בצילומי מקום זה.
- פטרה היא אחת הערים העתיקות הי' חידות בעולם שטרם השתמשו בה כרקע לצרכי סרט עלילתי.
- אני מודה ומתודה שבעזרת צילומים אלה רצינו למשוך קהל רב יותר לאולמי הקולנוע. קהל ששמע על פטרה יהיה מעונין לראות כיצד היא נראית. סרט, כמו כל סחורה אחרת, זקוק לסממני מכירה, והייתי זקוק לסממן שכה, במיוחד לאור העובדה שהקהל הישראלי כבר בוחל בסרטים ישרא' לים.

המסקנה - שמות

אלה הטוענים שאנחנו רודפי בצע, אני יכול להוכיח שהגירסה העברית של הסרט עלתה לנו פי כמה מאשר ההעקק העברי מסוגל להכניס לנו בארץ. בכל זאת עמדתו על עשיית הגירסה העברית משום שרציתי בעזרת סרט זה לשבור את הר הקרח הניצב בדרכו של הסרט הישראלי. לולא ההפרעות שהושמו בדרכנו בזמן הי' צור היתה הגירסה העברית יכולה לבסות את הוצאותיה על ידי ההצגה בארץ.

באם קיים אישהו דמיון בין סיפור חולות לוחטים לבין סיפורי אלה שהלכו לפטרה, הרי הוא נמצא רק באחת המסקנות שהייתי רוצה שהצופה יסיק מהסרט, והיא: שמסע כגון זה, בין שהוא נעשה כתוצאה ממניעים סחורים או שמפלים, בין אם הוא לפטרה או לכל מקום אחר מעבר לגבול, הוא לא רק שטוית וחסר תקוה, אלא גם טראגי לגיבורים עצמם, לקרוביהם ואוהביהם. למרות הלשיים שהתעוררו ומתעוררים לגי' בי סרטי, אני עדיין משוכנע שאפשר לייצר בארץ סרטי עלילה רגילים עם צחחות רחי' קנים ישראליים. אולם זה רק בתנאי שהממ' שלה והקהל יתרגלו להסתכל על סרט יש' ראלי. כעל העודה צינית או כרטיס הזמנה ציוני לקונגרס של מטיפי מוסר צנועים וקנאים, אלא כעל יצירה קולנועית על מעלותיה ומגרעותיה.

יכולה רק להחליט אם להעניק את ההקלות המקובלות לגבי סרט שהוא ישראלי, אולם לא היא הקובעת אם סרט ישראלי או לא. התוצאה הראשונה של ההתערבות מנבזה - מכירת כל הכרטיסים לכל הצגה.